

Gyöngyösbokréta

A közép- és keleteurópai agrárállamokban nagy divat ma a falu körül való járkálás. Ezekben az országokban már-már csak a falu népét akarják boldogítani s minden terv, kormányprogramm főként a falu érdekében szól. A hivatalos és félhivatalos írók és értelmiségek egyre-másra csoportosulnak, írnak, ankéteznek a faluról és faluért. Szinte elvesznek a fülig való faluszerelésben. Az „őserő” és a „tösgyökér”, a „népünk” és „paraszt testvéreink” szólama egyre sűrűbben hangzik el ezekben az országokban. Minél kiélezettebbek az osztályellentétek, minél nagyobb a földmunkás-ság nyomora, annál erősebben fújják ezt a szólamot, az „új népiesség” szólamát. Korántsem véletlen, hogy ez az új népiesség éppen most kapott lábra és most terjed. Mindig így történt, amikor a faluban kibírhatalná nőtt a feszültség. Ilyenkor megjelentek az uralkodóréteg követői és elénekelgették dicséreteiket a faluról és a népről. A történelem nagy altatóóráiban mindig felcsendültek ezek az énekek s most ez a kántálás csak azért sűrűbb, mert a történelemnek egy egész korszaka készül végleg nyugalomra.

Ennek az új népiességnek egyik cifra megnyilvánulása a „Gyöngyösbokréta”, eljutott hozzánk is a Vojvodinába. Valamivel később, mint másutt, de hát ezen nem kell csodálkozni, lévén ez az országrész bármiféle mozgalmi szempontból talán a legpasszívabb területe Európának. A vojvodinai Gyöngyösbokréta a magyarországinak mintájára készült, csak a méretek nem ugyanazok, egyrészt mert az itteni kisebbségi magyarság száma nem elég nagy, másrészt maga a kisebbségi helyzet nehezíti meg a bármilyen irányban folytatott magyar kulturmunkát. Végül pedig, ami a legfontosabb: Magyarországon pár millió földművessel kell elhitétni, hogy értük dolgoznak, a parasztkulturát akarják fejleszteni és bemutatni, nálunk viszont csak pár százezernek kell beadni ezt a maszlagot. A munka tehát könnyebb és még megközelítőleg sem kíván olyan nagy méreteket, mint az eredeti.

A vojvodinai gyöngyösbokréta gondolata nem a földmunkások között született. Nem a széles földmunkástömegek, hanem a falusi, sőt városi kispolgárok, iparosok, nagygazdák azok, akikből a szereplők és nézők zöme kikerül. Természetes tehát, hogy az, amit bemutatnak, legyen az akár tánc, ének vagy színdarab, nem a széles falusi tömegek, hanem az ő városi, elkispolgáriasodott kulturmegnyilvánulásuk. A nemzeti táncok bemutatása, magyarruhás felvonulások, — jellemző, hogy a ruhák legnagyobb része vadonat új volt, — látszott, hogy külön erre az alkalomra készítették jómódú, 50—100 holdas gazdák gyermekei: a legtöbb felvonulásnak cseppet sem népi, hanem inkább valami jelmezes, kisvárosi szüreti-bálszerű jelleget adtak. A legtöbb helyen azonban a fősúlyt nem a táncokra és „jelmezes” felvonulásokra fektették, hanem még jobban eltávolodva a parasztvalóságtól, a külön-

böző népszínművekre, amelyeknek íróit és a népet, amelyet ábrázolni igyekeztek, ég és föld választotta el egymástól. A szabadtéri színpadokon ágáló, rámás csizmás, piros pruszlikos, bokorugró szoknyás, lobogó gatyás legények és lányok nem a falu művészetét, hanem azt a hazug, falusi mezbe öltöztetett városi giccset adták elő, amelyben az árvalányhajas „csikósch” romantikán és nem a parasztválóságon van a hangsúly.

Amint látjuk a Gyöngyösbokréta rendezői némi kivétellel nem az igazi népművészetet adták. Hogy nem igazi népművészet, az nem csak az előadottak tartalmára, hanem a formájára is vonatkozik. Nemcsak a műkedvelők által előadott színdarabokra, hanem általában a műkedvelésre is. Nagyon érdekes és jellemző véleménye van erről a kérdésről Veres Péternek, az ismert parasztírónak, aki ma is mint egyszerű földmunkás keresi meg kenyerét:

„Az igazi parasztság nem is szereti, lenézi az idétlen műkedvelősködést, mely majd minden faluban, sőt a tanyákon is folyik. Ezt nem a parasztok csinálják, hanem az iparosok és az urak. A parasztoknak eszébe sem jutna, ha naiv papok, jegyzők, tanítók és ipartestületi elnökök a fejükbe nem vennék, hogy ők pedig terjeszteni fogják a „kulturát”. Értéktelen kispolgári snobizmus ez tetőtől-talpig és semmi művészet nem sül ki belőle. Az öreg parasztok haragszanak is érte, szívesen kirúgnák a faluból az ilyen kulturaterjesztőket. Az egészben az a rossz, hogy vannak lelkes emberek, akik egészen elmélyülnek ebbe a hamis színészkedésbe és minden energiájukat és intelligenciájukat erre pazarolják, holott az igazi parasztnak a testi erőt és ügyességet bemutató cirkusz — ha már mindenképpen szórakozásról és látványosságról van szó — sokkal jobban tetszik. És ebben igaza is van. Csakhogy a tanítóknak a fejükben van „a nemzet napszámosa” gyönyörű jelzője.”

(Veres Péter: Az alföld parasztsága. Új magyar könyvtár. Budapest, 1936.)

Való igaz, hogy a széles paraszttömegeknek kevés közül van ehhez a rájuk tukmált, nekik idegen „kulturmunkához”. A parasztság legnagyobb része már régóta nem jár népviseletben. Nemhogy a drága népviseletet, hanem még az olcsó Tivar-ruhát sem tudják beszerezni és a csizmát is kezdi lassan kiszorítani az olcsó Bata-cipő. A népviselet újjászületése csak azoknak fontos, akik nemzeti érzelmüket, jobb híján, így akarják dokumentálni. A tömegeknek minden színpadi mézeskalácsnál fontosabb a mindennapi száraz kenyér, amit maholnap már alig tudnak beszerezni.

A Gyöngyösbokréta nekik „úri muri”, amit messziről néznek. Úgy vannak vele, ahogy a nóta mondja: „Mulatoznak, járkák a bolondját, én nem tudom, nekem csak úgy mondják”. Ezek a nincsetlen tömegek kezdik belátni, hogy ez az egész valóságkódosítás csak a falu magáraébredését, öntudatosodását akarja megakadá-

lyozni. Tudják, hogy ezt az osztályöntudatot akarják csirájában megfojtani, csillogó ködbe burkolni. Ettől akarják a falut megmenteni, mert érzik, hogy a falu ébredése az ő pusztulásukat jelenti. A Gyöngyösbokréta is ezt a célt szolgálja, de már elkésve és sikertelenül, mert a paraszttömegek már megelégtették a szédítést és cirkusz helyett kenyeret követelnek.

PO CHŪI:

FAGY

Házak között állok:
tíz közül vagy kilenc mállott,
az udvaron: elfagyott a bambusz, pisztác, nád;
a kapuk alatt, mint dermedt báb: a nép,
kit se prém, se isten véd,
míg éles kardot suhint künn a téli szél.
Nem lobban itt estelen a tűzhelyen
se fa, se szén,
csak szalmaláng és sovány gaz,
hogy' melegszik itt meg az,
ki paraszt, vén és szegény?

A tiéd, paraszt, a gond, a gaz, a bot,
enyém az öröm, mámor, télikert
s a tiéd még a robot.
Ti fagyban, hőben, éjben, ködben
csak éheztek a szántók alatt,
én gyapjas prèmben (számban falat)
heverek
és így pereg az èletem
míg bútok nem lesz szègyenem
s meg nem kèrdem magamtól (te gaz, te vèn):
oh, hát ember, ember vagyok èn?

Fordította: Dr. Halmi R.